

Asia: VN/24207/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle ulkomaalaislain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Ehdotuksen suoja-aika, jona aikana oleskelulupaa ei saisi peruuttaa, kun työntekijä jää työttömäksi / The proposed term of protection during which a residence permit of an employee who has become unemployed could not be withdrawn

Antaako sääntelyehdotus riittävän pitkän suoja-ajan etsiä uusi työpaikka?

Does the proposed regulation provide a sufficiently long term of protection for holders of work-based residence permits to find a new job?

Ei / No

Perustelut vastaukselle ja muut mahdolliset huomiot sääntelyehdotuksesta

Statement of reasons for the response and other possible comments on the proposed regulation

Pohjanmaan ELY-keskus ja Pohjanmaan TE-toimisto kiittävät mahdollisuudesta lausua esitykseen ulkomaalaislain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Pohjanmaan ELY-keskuksen ja Pohjanmaan TE-toimiston mukaan sääntelyehdotus ei anna riittävän pitkää suoja-aikaa uuden työpaikan etsimiseen, mikäli työntekijä jää työttömäksi ja oleskelulupaa olisi vielä voimassa.

Akava Worksin 30.1.2024 julkaiseman artikkelin ”Työttömyyden pitkittyminen: miten koulutusaste, kansallisuus ja työttömäksi jäämisen ajankohta vaikuttavat?” mukaan noin puolet kaikkien työttömien työnhakijoiden työttömyysjaksoista kestää alle kolme kuukautta. Työttömyyden pitkittymiseen lyhyellä aikavälillä vaikuttaa merkittävästi työttömäksi jäämisen kalenterikuukausi. Etenkin kesän lomakausi hidastaa työllistymistä, mikä korostuu korkeakoulutetuilla sekä ulkomaan kansalaisilla. Akava Worksin tietojen mukaan tarkastelujaksolla 2013–2022 toukokuussa työttömäksi jääneistä henkilöistä kolme kuukautta myöhemmin oli yhä työttömänä keskimäärin 55 prosenttia. Toukokuussa työttömäksi jääneistä korkeakoulutetuista keskimäärin 76 prosenttia oli kaksi

kuukautta myöhemmin eli heinäkuussa yhä työttömänä. Muiden koulutusasteiden työttömillä vastaava osuus on 68 prosenttia. Vuosina 2013–2022 huhtikuussa työttömäksi jääneistä EU:n ulkopuolisista ulkomaan kansalaisista keskimäärin 62 prosenttia ei onnistunut työllistymään kolmen kuukauden sisällä. Sitä vastoin loppukesästä tai alkusyksystä työttömäksi jääneistä ulkomaalaisista selvästi useampi onnistui työllistymään samassa ajassa.

Työnhakijan nimellä ja äidinkielellä on työllistymiseen erittäin suuri vaikutus myös aloilla, joilla perinteisesti on töissä paljon ulkomaalaistaustaisia. Akhlaq Ahmadin vuonna 2019 tekemän tutkimuksen “When the Name Matters: An Experimental Investigation of Ethnic Discrimination in the Finnish Labor Market” mukaan työllistyminen on vaikeinta taustaltaan EU:n ulkopuolelta olevilla henkilöillä, erityisesti irakilais- ja somalitaustaisilla. Syrjintä suomalaisessa työelämässä vaikeuttaa mahdollisuutta työllistyä ja pidentää aikaa uuden työn löytämiselle.

Ehdotetut aikarajat johtaisivat työperäisellä oleskeluluvalla saapuneiden hakeutumiseen koulutusta ja osaamista vastaamattomiin työsuhteisiin ja lisäisivät riskiä työperäiselle hyväksikäytölle.

Mikäli työluvalla Suomessa olevalla on myös perhe ja uusi työpaikka löytyisi uudelta paikkakunnalta, kolme kuukautta koko perheen asioiden järjestämiseen ja muuttoon on erittäin lyhyt aika.

Useisiin ammatteihin työllistymiseen voidaan vaatia viranomaisten päätöksiä ammattioikeuden harjoittamisesta tai tutkinnon tunnustamisesta, joissa kestää useita kuukausia. Valviran mukaan esimerkiksi EU- tai ETA-maiden ulkopuolelta koulutuksen saaneen sairaanhoitajan ammattioikeushakemuksen käsittelyaika on vähintään neljä kuukautta. Käsittelyyn kuuluu merkittävästi pidempi aika, mikäli hakemusta joudutaan täydentämään tai Valvira tarkastaa tutkinnon. Usein ammattipätevyden saamista varten määrätään myös täydentäviä opintoja, joiden suorittamisessa kestää pääsääntöisesti useita kuukausia riippuen koulutuksen saatavuudesta ja laajuudesta. Lähde <https://valvira.fi/ammattioikeudet/eu-tai-eta-valtioiden-ulkopuolella-koulutettu-sairaanhoitaja>

Kuusi kuukautta on epärealistinen aika löytää uutta työtä asiantuntijoille ja johtajille esityksessä mainittujen seikkojen, kuten kilpailukiellon ja rekrytointiprosessien vuoksi. Erityisosaamista vaativia tehtäviä ei välttämättä löydy samalta paikkakunnalta ja sen vuoksi myös muuttoon toiselle paikkakunnalle työn perässä täytyisi olla mahdollisuus varata riittävästi aikaa, erityisesti perheen ollessa kyseessä.

Opetusalan säänneltyjen ammattien tutkintojen tunnustamispäätösten käsittely kestää Opetushallituksen mukaan keskimäärin 2–3 kuukautta siitä, kun hakija on lähettänyt kaikki tarvittavat asiakirjat. Tarvittaviin asiakirjoihin kuuluu muun muassa todistus kielitaidosta, jonka saamiseen voi myös kulua useampi kuukausi.

YKI-testien kasvava kysyntä näkyy erityisesti, kun ilmoittautuminen suomen tai ruotsin kielen keskitason tutkintoon alkaa. Koska kiinnostus YKI-testejä kohtaan kasvaa, tutkintotilaisuudet täyttyvät kerta toisensa jälkeen nopeammin. Ilmoittautuminen 18.5.2024 järjestettävään YKI-testiin alkoi maanantaina 22.4.2024. Testitilaisuudet olivat täynnä noin 15 minuutissa ja sivujen kävijäliikenteen sekä Opetushallituksen saamien asiakasyhteydenottojen perusteella moni ei valitettavasti ole saanut paikkaa haluamaansa tutkintoon.

Lähteet:

<https://www.oph.fi/fi/palvelut/tutkinnon-tunnustamispaatoksen-hakeminen>

Yleisten kielitutkintojen suomen kielen keskitason suorittajamäärät ovat kasvaneet – testit täyttyvät nopeasti | Opetushallitus (oph.fi):

Työnantajan ilmoittamisvelvollisuus, kun työntekijän työt loppuvat, ja siihen liitettävä sanktion uhka / Employer's obligation to notify when the employee's work ends and the related threat of sanction

**Onko esitys ilmoittamisen määräajoista 7/10 päivää riittävä?
Is the proposed time limit of 7/10 days for notifications sufficient?**

Ei / No

**Perustelut vastaukselle ja muut mahdolliset huomiot sääntelyehdotuksesta
Statement of reasons for the response and other possible comments on the proposed regulation**

Pohjanmaan ELY-keskuksen ja Pohjanmaan TE-toimiston mielestä ilmoittamisvelvollisuutta ulkomaalaisen työntekijän työsuhteen päättymisestä ei tulisi sisällyttää lakiin, mm. tämän lisätessä byrokratiaa, kun tavoitteena on ollut prosessien sujuvoittaminen. 7 tai 10 päivää ei ole riittävä aika työnantajan ilmoittamisvelvollisuudeksi. Erityisesti yrityksille, joissa ei ole erillistä henkilöstöhallintoa, määräaika on kohtuuttoman lyhyt. Myös esimerkiksi loma-ajoille ajoittuvista työsuhteen päättymisistä on mahdollista ilmoittaa niin lyhyen määräajan puitteissa. On myös mahdollista, että 7-10 päivän kohdalla ei voida olla varmoja, onko työsuhde päättynyt lopullisesti ja työnantaja joutuu ilmoittamaan sanktion uhan vuoksi sen hetkisen tilanteen ja perumaan ilmoituksen myöhemmin. Pohjanmaan ELY-keskus ja Pohjanmaan TE-toimisto ehdottavat, mikäli ilmoittamisvelvollisuus tullaan sisällyttämään lakiin, määräajaksi yhtä kuukautta.

Onko voimassa olevan sanktiosääntelyn (esim. ulkomaalaislain 186-189 §, rikoslaki) soveltaminen riittävää ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönnistä?

Is the application of the current regulation on sanctions (e.g. sections 186-189 of the Aliens Act, Criminal Code) sufficient for cases where the duty to notify has been neglected?

-

Perustelut vastaukselle ja muut mahdolliset huomiot sääntelyehdotuksesta

Statement of reasons for the response and other possible comments on the proposed regulation

Työnantajien halu ulkomaalaisten työntekijöiden palkkaamiseen vähenee, jos ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönnistä seuraa sanktio. Tämä vaikuttaa negatiivisesti työllisyysasteen nostotavoitteeseen.

Työnteko-oikeuden laajentaminen työvoimapula-aloille ja asetuksenantovaltuutus / Extension of the right to work to sectors suffering from labour shortages and the authorisation to issue decrees

Mahdolliset huomiot sääntelyehdotuksesta

Possible comments on the proposed regulation

Pohjanmaan ELY-keskus ja Pohjanmaan TE-toimisto katsovat, että esitetty laajennettu työnteko-oikeus asetusluonnoksen mukaisilla työvoimapula-aloilla ei ole käytännössä työperäisellä oleskeluluvalla maahan saapuneiden hyödynnettävissä ensimmäisen kolmen tai kuuden kuukaudenkaan aikana työsuhteen päättymisestä. Kolme kuukautta on epärealistinen aika löytää uutta työtä myös valtakunnallisesti listatuilta työvoimapula-aloilta, joista annetun asetusluonnoksen mukaisesti kuudella ammattialalla kahdeksasta vaaditaan viranomaisen päätös tutkinnon tunnustamisesta tai ammatinharjoittamisoikeudesta, joiden saaminen voi kestää useita kuukausia.

Työperäisellä oleskeluluvalla saapuneet ovat jo kerryttäneet ensimmäisessä työpaikassaan tuntemusta suomalaisesta työelämästä ja heidän työllistymisensä ja sopeutumisen uuteen työmahdollisuuteen olisi sujuvampaa. Asetuksella annettujen työvoimapula-alojen listaus tulisi olla mahdollisimman laaja, jotta työnantajat eri aloilla voisivat täysimääräisesti hyödyntää jo Suomessa olevaa työvoimaa, jolla on jo suomalaisesta työelämästä hankittua osaamista ja kokemusta.

Tällä hetkellä työperäisellä oleskeluluvalla maahanmuuttaneet voivat hakea töitä vain alalta, jolle heillä on työnteko-oikeus, vaikka heillä voi hyvin olla osaamista ja kokemusta myös muiden alojen tehtävistä. Laajennetun työnteko-oikeuden toteutuminen todellisuudessa parantaisi työnantajien mahdollisuuksia löytää sopivia työntekijöitä sekä työntekijöiden mahdollisuuksia työllistyä uuteen työhön.

Pohjanmaan ELY-keskuksen ja Pohjanmaan TE-toimiston näkemyksen mukaan valtakunnallinen listaus työvoimapula-aloista ei ota riittävästi huomioon alueellisia erityispiirteitä ja alueiden erilaisia työvoimatarpeita. Pohjanmaan ELY-keskuksen työvoimapula-alojen määrä on valtakunnallisesti merkittävä ja tulee siten huomioida. Alueellisesti määritellyt työvoimapula-alat voisivat toimia yhdessä valtakunnallisena listauksena.

Muuta lausuttavaa esityksestä / Other comments on the proposal

Mahdolliset muut huomiot esityksestä

Possible other comments on the proposal

Suomessa on todettu kasvava tarve työvoimalle ja kasvu toteutuu tällä hetkellä maahanmuuton ansiosta. Suomessa olevan työvoiman, mukaan lukien työluvalla maahan tulleet, työllistyminen uusiin töihin eri aloilla tulisi tehdä mahdollisimman joustavaksi ja helpoksi sen sijaan, että sitä sääntelyllä vaikeutetaan. Pohjanmaan ELY-keskus ja Pohjanmaan TE-toimisto katsovat, että uuden työn etsimiselle silloin, kun oleskelulupa työn perusteella on vielä voimassa, tulisi olla riittävän pitkä määräaika, jotta työllistymiseen olisi käytännössä realistiset mahdollisuudet. Ehdotetut muutokset suoja-aikoihin ovat riittämättömiä sekä työntekijöiden että asiantuntijoiden kohdalla.

Äkillisen rakennemuutoksen tapahtuessa tietyllä toimialalla työnteko-oikeus olisi tarpeellista vapauttaa myös muille aloille (esim. kasvihuonetyöntekijät). Kokemuksesta voimme todeta, että näissä tilanteissa osaavalle työvoimalle olisi ollut kysyntää ja työntekijöillä halu työskennellä toisen yrityksen palveluksessa, mutta työllistyminen ei ole ollut mahdollista työluparajauksen vuoksi.

Pitkänen Ari

Pohjanmaan ELY - Pohjanmaan ELY-keskus ja Pohjanmaan TE-toimisto